

постаје на крају збирке оно што неприкосновено узмиче претећој каљузи, и што остаје и онда када „снег смрти све поравна”.

Две нове збирке Драгана Лакићевића дају нови поглед на песников сензибилитет и на његову жељу да мирним и лаганим темпом и даље одаје почаст снегу, платанима, поезији. Пред растућом белином снега губе се слике пропадања и нереда и све се расипа (чиме песник обухвата и себе) и враћа у стање прајединства. Лирска и овоземаљска егзистенција прожимају се и враћају једна другој, што доприноси виталитету који, и након педесет година, опстаје у Лакићевићевим песмама. Као обележје његовог полувековног књижевног рада, нова поезија Драгана Лакићевића показује да снег не поравнава ипак баш све, и да снежне слике у његовој поезији, биле оне Шумановићеве или слике из вртова и београдских паркова, и даље имају моћ да се трансформишу у светле иконе поезије.

Мср Сања П. ПЕРИЋ

Филозофски факултет у Новом Саду

Одсек за српску књижевност и језик

Докторске студије

sweetjane3223@gmail.com

УМИЈЕЋЕ САЖЕТОГ ПРИЧАЊА

Ранко Павловић, *Печай над ѿнором*, „Штампар Макарије”, Београд, „Херцеговина издаваштво”, Требиње, „Ободско слово”, Подгорица 2020

Познати бањалучки књижевник Ранко Павловић и раније нас је изненађивао жанровском разноврсношћу свога књижевног опуса (пјесмама, приповијеткама, романима, драмским текстовима, књижевном критиком и есејистиком). И кад смо помислили да, након свега што је до сада објавио, више неће моћи да нас изненади нечим новим, он је књигом *Печай над ѿнором* то ипак успио. Новом књигом Павловић је потврдио пуну списатељску зрелост и њом је, као Бранко Ћопић својом *Башћом сљезове боје*, крунисао своје приповједачко умијеће. Павловићева нова збирка од 109 кратких прича заиста представља право мајсторство сажетог исказивања различитих животних искустава, сувислих мисли и деликатних осјећања.

Велики руски писац Антон Павлович Чехов у вези са поетиком кратке приче напомиње да је краткоћа приче „сестра талента” и да је она „прије свега једноставност”. Чеховљеве одреднице кратке приче карактеришу и Павловићеве прозне драгуље сабране у наведеној књизи.

Прва прича у Павловићевој новој збирци, не случајно, насловљена је „Човјек који је ловио своје мисли”, пошто аутор кратких прича себе види, првенствено, као својеврсног ловца на мисли које у свом зачетку немају ни садржину, ни форму, ни боју, а писац треба не само да их у бескрају улови него и да им подари све те особине. Садржином уводне приче аутор је побудио сваког озбиљнијег читаоца да крене у потрагу за вриједностима похрањеним на страницама његове књиге.

Пажљивог читаоца чека права раскош тема, слика и порука насталих као особен вид пишчеве борбе против ништења и заборава. Ту су приче о: најактуелнијој теми којом се сада бави цио свијет („Страх у доба короне”, „Прича о вирусу и метафори”), празнини у душама присилно расељених особа („И би тако”, „Кућни број”), трагичној судбини миграната у отуђеном свијету („Поглед из ресторана крушевачког хотела”), несрећи брачних парова који чине све да добију потомство а, кад им то не успије, поједине жене губе разум („Празнина”, „Двије среће и једна несрећа”), недоличном понашању савремених властодржаца које је писцу снажна мотивација за исмијавање тих личности и њихових понизних слугу („Како охоли улазе у храм власти”, „Човјек од власти на позоришној премијери”), поразним учинцима појединих савремених средстава модерне технологије на психичко здравље људи („Кутија”).

Сатирични став према негативним појавама у друштву и изопачености појединаца писац је осликао на скали од благог подсмјеха, преко отворене критике непожељног односа друштва према глобалним проблемима, до оштре сатире надменог понашања људи који су се домогли власти и заборавили своју обавезу да служе онима који су им ту привилегију дали.

Посебном топлином одликују се приче које садрже аутобиографске елементе, а које су у књизи и најзаступљеније („Раздања”, „Ладолеж”, „Чварог и гибаница”, „Вунене чарапе”, „Обрамица”, „О пчели, мраву и нама”, „Бадњак” и друге).

Тематска слика знатно је обогаћена и допадљивим забиљешкама о познатим свјетским писцима: Марку Твену, Жану Полу Сартру, помињањом Чехову, Ани Ахматовој, Гогољу, Оскару Вајлду, Фокнеру, Италу Калвину, као и неколицини српских књижевника: Јовану Дучићу, Милораду Павићу, Ђури Дамјановићу и Ранку Прерадовићу.

Неклико Павловићевих прича посвећено је сликарима. Аутор прича „Потрага за модром бојом”, „Освајање бјелине”, „Сликарка сади цвијеће”, са великом дозом разумијевања казује о напору стваралаштва, истичући да сваки сликар на свој начин преживљава муку трансформисања визија у умјетничка дјела, а да им је заједничко трагање за одговарујућим нијансама боја неопходних да би се апстракције успјешно представиле на платну.

У једном броју Павловићевих прича волшебно су преплетени јава и сан, стварно и имагинарно („Свјетлосна нит у Смиљану”, „Пожар”,

„Снови”, „Као да ме нема”, „Руке”, „Дјевојка са зидића”) и оне су прави доказ да њихов аутор и флуидна душевна стања вјешто урамљује у модерне нарације.

Повећа група Павловићевих прича обојена је сјетом, која, понегдје, прелази и у сентименталност. Меланхолија је узрокована пролазношћу свега што је некада било непроцјењива вриједност и самоћом која човјеку све теже пада са старењем („Обичне кућне ствари”, „Чекајући лекарски преглед”, „Зрнце”, „Први сат”, „Парк из дјетињства”). У такозваном трећем животном добу то се осјећање јавља све чешће, па је писац настојао да трагику наслуђивања блиског краја ублажи хумором, као у причама „Конечно”, „Претакање у причу”, „Јутарњи разговор”.

„Кратка прича о краткој причи” је ауторов духовит покушај одређивања поетике кратке приче. У њеној композицији су видљива два прстена: први чини ауторова намјера да напише кратку причу о човјеку који је волио да пише кратке приче, а други сама прича. Реална потреба писца да створи такву причу, прераста у чудо – најприје у причу прелазе његове руке, потом се у њу утапају и други дијелови тијела и на крају се у причу претвара и сам писац, чиме се, неминовно, прича окончава. Ма колико то што је Павловић рекао о поетици кратке приче личило на игру, несумњиво је да је он одлично савладао технику стварања модерне кратке приче.

Приче „Печат” и „Понори” чине два стожера око којих је обједињена већина садржаја ове необичне збирке. Док садржина приче „Печат” готово у цијелости израста из реалности и завршава се закључком да голуб нехајно оставља сивкасти печат на глави кипа жене загладане у морску пучину, прича „Понори” је саткана од страсне жеље мушкарца да се расплине у понорима лијепог женског тијела. Иако је та прича пуна еротског набоја, у њој су описи прокључале мушке страсти, изазване женским дражима дати као савршен сан, без трунке вулгарности. Између та два пола – реалности и маште – смјештено је све оно што је аутор сматрао важним да нам каже о свом виђењу свијета.

Како је Павловић првенствено пјесник, он ни у својој прозној збирци није могао избјећи да понегдје наративни стил замијени поетским, тако да неколицина његових прича има одлике пјесама у прози, од којих се, по снази поетске ријечи, издвајају: „У дубинама и висинама”, „С оцем у шуми”, „Потрага за модром бојом”, „Освајање бјелине”, „Понори” и „Обрамица”. Због немогућности да у раду ове намјене шире анализирамо поетску страну књиге, кратко ћемо се осврнути само на текст „Обрамица” којим аутор опјева исконску снагу материнства. У тој причи се наратору у сјећању појављује лик мајке која на обрамици носи два каблића да нахрани и напоји своју бројну дјецу. Мајчину радост што се предано посвећује дјечи, помућује брига за њихову будућност. Али тај мајчин

терет брзо ће одагнати моћна сила љубави, коју је писац исказао маестрално: „Тад дуну развигор, кроз кућна врата нагрнуше дјеца, расуше се бисери смијеха по мајчиним рукосадима. Замирисаше милодух и калопер, расцвјета се перуника двориштем, зацвркуташе птице у крошњи трешње коју је отац калемио.

Слакшаше каблићи на рамену, полетјеше пут неба, и мајка се ухвати за обрамицу, похита за њима, да их стигне и отме од плавети, да голуждравце своје нахрани смрвљеним сунцем...” (стр. 157).

Књига *Печай над ѿнором* завршена је причом „Бадњак” која представља дирљиво поређење дочека Бадње вечери у дјетињству и у старости. Док је у сјећању дочек Бадњака у родитељској кући испуњен истинском радошћу, због појављивања оца „с бадњаком на рамену и три звијезде у запаљеном церовом лишћу” и мајке која оца посипа пшеницом, а „дјечи у сламу баца орахе, љешнике и бомбоне у станиолу”, дотле је доживљај истог празника у стану крај хладног радијатора, без упаљеног бадњака и без положајника праћен тешком тугом, пошто је оно што је некад значило срећу одавно нестало, као што су у том моменту у виду лептира и лептирице нетрагом нестали и његови родитељи. Усамљеном старцу, чије је срце већ посустало, преостало је једино да реуматичне руке урони у топлу сламу сјећања.

* * *

Моделовању кратке приче Ранко Павловић приступа на особен начин. Не само да у њој мисао вјешто „сабија у орахову љуску” него и детаље користи сасвим рационално. Већина његових прича не садржи никакве описе нити објашњења, али зато детаљи, било да су узети из стварности, било да су производ маште, ту добијају значајну улогу. Без обзира на то из које сфере потичу, они у причи више нису само пуке чињенице, него су преображени у симболе и метафоре универзалне стварности која и јесте циљ сваке праве умјетности. Трансформацију исјечака стварности у умјетничке слике могу остварити само писци који добро владају својим језиком. Ранко Павловић је сигурно један од њих. Он то показује способношћу луцидног уочавања битних животних појава и њиховог обликовања у увјерљиве приче, чак и кад су им у основи имагинација и сан.

Цвијетин РИСТАНОВИЋ